

enne pinda walmistatud. Juba mõni aasta enne seda oli Nikolaus Russ Riigas Ewangeli õpetust kunsutanud. Selle mehe elukäigust ei ole aga tänine veel palju munt sõnumit leitud, kui tema nime ja tema tegewuse halatust. Linnasekretäri, Johann Lohmüller'i lörwas oli Bürgermeister Konrad Dursop esimene, kes Knöpken'i õpetust waata võttis ja teda Riia Katholiigi Preesirite viha eest laitses. Bürgermeister Dursop suutis korda saata, et Knöpken, sel ajal ainus puhta Ewangeliumi kuu-lutaja Riigas, ja Katholiigi Preesirid Peetri kirikus usuõpetuse aegu awalitus waidlemises läbi rääki-si-wad Kodanikud, kes ka juba puhta Jumala-sona poole hoidsivad, seisivad senni wahil, kiriku ulje ees. Mis selle järel sündis, see on teadmata. Arvata võib aga, et Raekohus Piiskopi poolt uusi kirikuõpetajaid päris. Kui Piiskop Raekohtu ja linna seisuste ja seltefondade palvet kuulda ei võtnud, siis nimetasivad nemad ühel meeles Andreas Knöpken'it Peetri kiriku õpetajaks. Viina-kuu 23. päeval 1522 pidas tema oma esimese jutluje. Esimesel Kristuse tullemise pühal, sellamal aastal, kai tema lörwa Sylvester Tegetmeier, Jagopi kiriku õpetajaks nimetatud, kes umbes Mihllipääwast saadik Riigas oli.

Teadmata on, kas Riia Raekohus sellega ille oma wõimustonna seadusliku piire astus, kas

Piiskop laebust tõstis, kas lära ja kirikute pühapiltide hävitamist oli.

Kaks munka, Anton Voemhover ja Bursart Wallis olivad full Sallamaa Reisri juure ja Rooma Paapsti juure laebama läinud ja seal palju lära teinud, mis nemad aga rääkinud, selle üle ei ole ustarvat sõnumit. Suurel Reedel 1523 olivad mungad Riiaast filmatirjaks väljarändanud ja seda fange tagakiusamiste pärast teinud olema ütelnud. Uastal 1524 tulivad nimetatud mungad Riiga tagasi ja töiwad awalissku needmist laasa, saivad aga wang'i pandud. Lära ja pahandust oli seal full, aga awalissku vägivalla wist mitte, sedi veel aastal 1524 olivad pühapildid kirikutes, kui rahwas neid ta Ebajumala teenistuse riistaks pidas.

Teistviisi oli asi Tallinnas. Kuid aileküldse töökäjad Eestimaal emast rohulikumal ja seaduslikumal kõmbel forralsasiwad, nenda ka usu-tunnistuse ja kiriku puhastamises. Siin ei saanud puhastatud õpetus mitte isma forralise ametita sisserändanud meelesti tulnud, kes kõige ametis seisivate waimuliku tallitajate waata õpet-nud oleksiwad, waid forraliselt tulnud ja ametisse pandud õpetajate läbi.

Mende jutlus ei jäänud mitte isma mõnuta, kui ka harjunud kirikluskus lõrdas esites ühtigi muu-